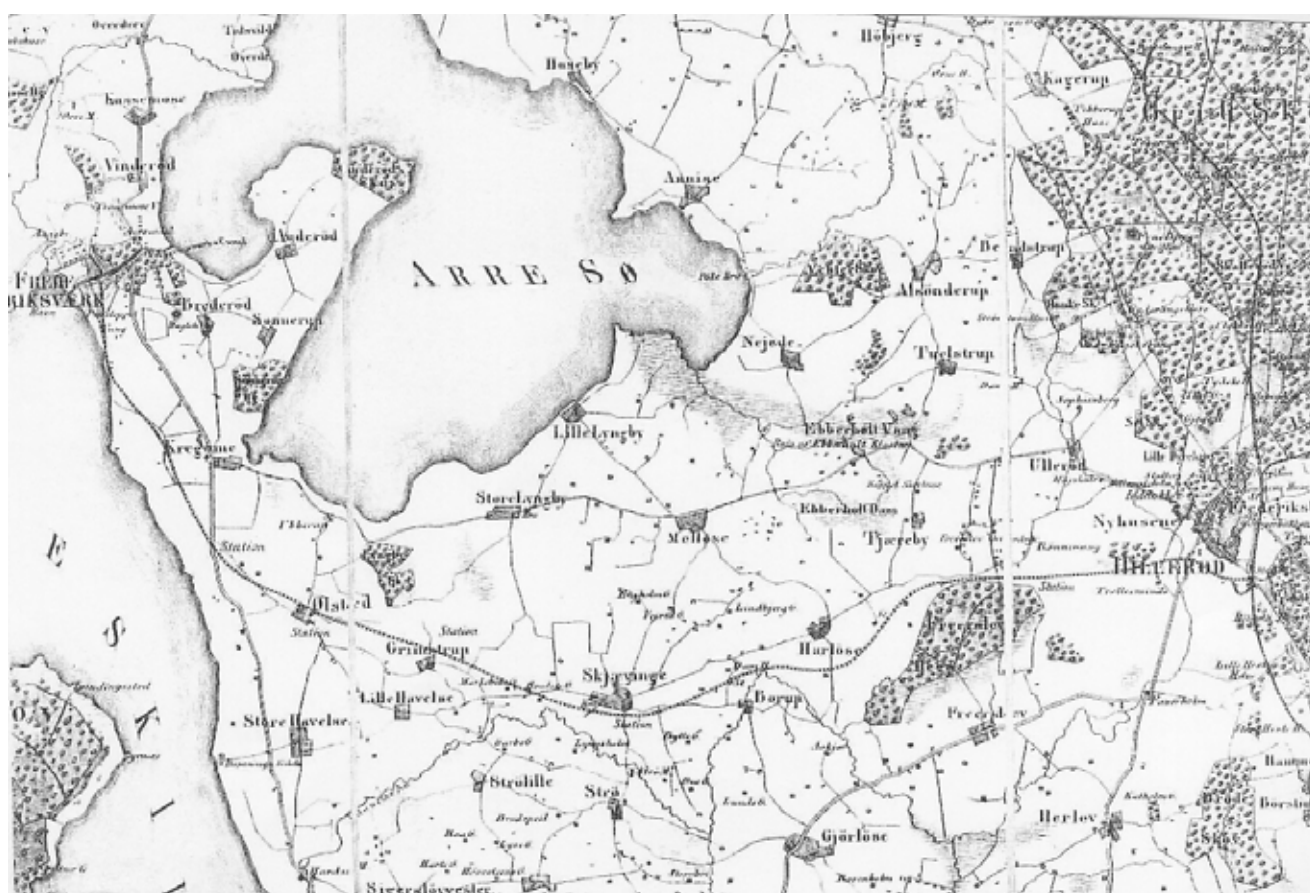

Lokalhistorie midt i Nordsjælland

Lokalhistorisk Nyt nr. 1, 2004 fra

Lokalhistorisk Arkiv & Forening
for Alsønderup & Tjæreby Sogne

Kære modtagere og læsere af dette blad

Vores lokalhistoriske arkiv og forening går hermed "i luften" med et illustreret medlemsblad på 20 sider.

Vi tilstræber fremover at udgive et blad af tilsvarende omfang og mindst en standard som dette.

Vi skal jo ikke kun indsamle og katalogisere lokalhistoriens vidnesbyrd, men vi skal også bearbejde, hvad vi modtager, så det kan bruges til noget.

Vi skal drage nogle konklusioner og formidle resultaterne af vores arbejde ud til omverdenen.

Først og fremmest til foreningens medlemmer, men også til en bredere offentlighed, som kunne være interesseret - lokalsamfundenes beboere, fjernere boende med rødder i disse sogne, andre kulturhistoriske institutioner, biblioteker, presse, medier og politikere.

Vi skal have vist nogle af vore knap 20.000 fotografier sammenkædet med beretninger om de begivenheder, de illustrerer. De kan nu scannes ind i et reproklart manuskript på diskette, som bladet kan fremstilles direkte efter.

Men der er huller i vores budget.

Derfor udsender vi nu indbetalingskort til kontingent for 2004 med bladet her.

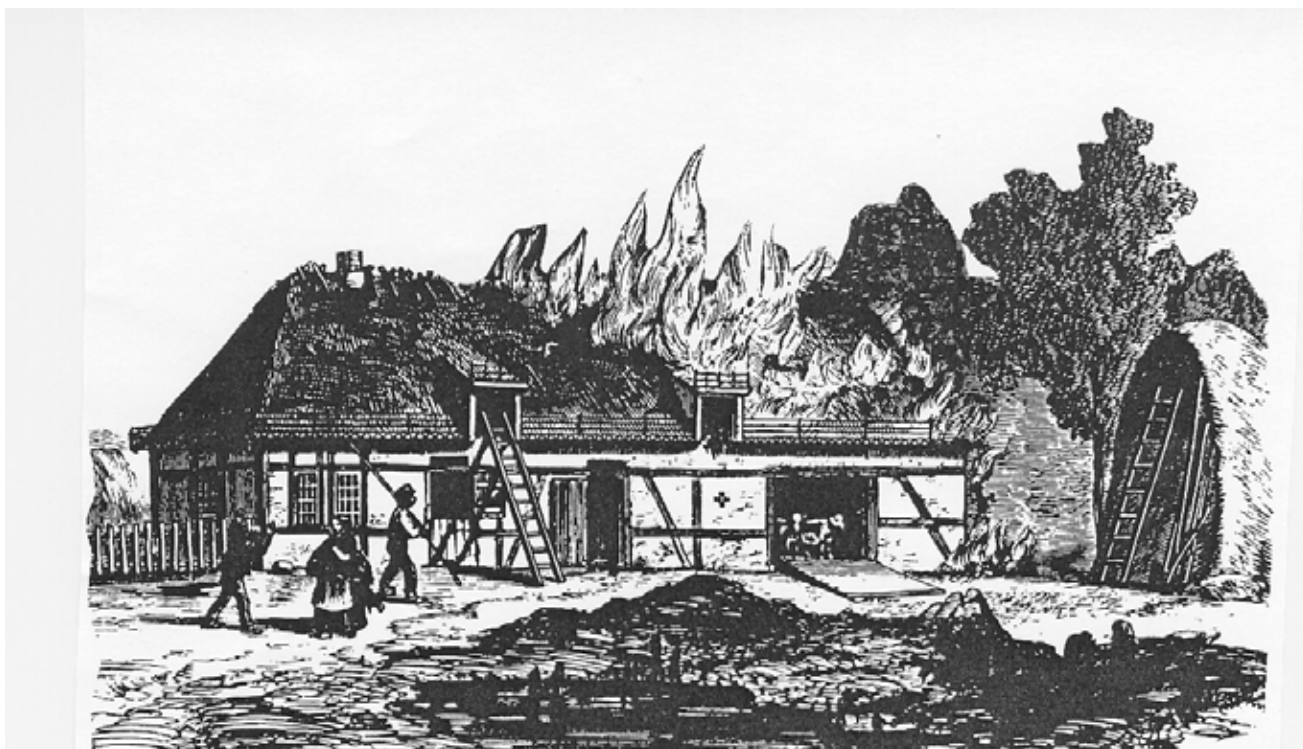
Vi sender også bladet og et indbetalingskort til nye og andre i lokalsamfundene, som ikke er medlemmer, i håb om at flere vil støtte økonomisk ved at betale kontingent. Et personligt kontingent for 2004 er kr. 65 og for par kr. 100.

Vi vil i 2004 også gå ud og opsøge mulige sponsorer og annoncører med interesser i vores lokalområde eller tilknytning hertil for at søge at skaffe midler til en tidssvarende drift af vores arkiv.

Med venlig hilsen

Lissi Carlsen
Arkivleder & kasserer

Ole Blåkilde
Formand

”Gaarden brænder” Fra Illustreret Tidende 1860.

Brandvæsen og ildebrande før i tiden i vore landsogne

ANGSTEN FOR ILDEBRAND

I fortiden havde man en altid tilstedeværende frygt for ildebrand. Frygten var velbegrundet, for man levede under stråtag, som ild let fængede i, og murene var op over år 1900 som oftest endnu lerklinet bindingsværk.

Med nutidens sprog kan man sige, at et skrækscenarium dengang var ildebrand i huset, hvor man boede, og risikoen for at miste alt, hvad man ejede ved brand.

Brande begyndte oftest ved lynnedslag eller uforsigtig eller uheldig omgang med lys eller ild. Al belysning og al opvarmning af rum, mad og vand skete jo ved brændende ild.

Stråtækte gårde og huse lå klumpet tæt sammen i landsbyerne langt op i tiden.

Den varme luft fra ild i et stråtag løftede glødende stykker strå til vejrs, så de fløj omkring ved den mindste vind og spredte ilden fra tag til tag, fra bygning til bygning.

BRANDPOLITILOVEN OG UDVIKLINGEN AF BRANDVÆSENER PÅ LANDET

Brandpolitiloven fra 1861 blev grundlaget for at få oprettet brandvæsener i landkommunerne, som var blevet oprettet i 1842. Hver omfattede et eller flere kirkesogne, så de blev også kaldt sognekommuner.

I brandpolitiloven var der ikke meget "politi" efter vore dages tankesæt ved begrebet politi. Selv om amtmand og politimester var de øverste myndigheder på området, så var de fjerne personer. Der var jo ellers ikke politi i landsognene i 1861. Det var sognefogeden, der varetog de fleste politimæssige opgaver, men for brandvæsenet og i brandsituationer gjorde brandfogeden det.

Begge var de udpeget for 3 år ad gangen blandt sognekommunens gårdmænd af politimesteren. De var indstillede til hvervet af sognerådet i den kommune, de virkede i.

Rigsdagen vedtog mindre ændringer i brandpolitiloven i 1889, 1898, 1905 og 1912, men den oprindelige lov fra 1861 forblev grundsubstansen om brandværn og brandvæsen i landdistrikterne. Selv om der senere kom nyere lovgivning, blev indholdet nogenlunde det samme, så det blev den tekniske udvikling som fremkaldte ændringer.

For sognekommunerne blev det nye, at der i 1920- og -30'erne var udviklet motoriserede brandbiler og -pumper, og at der blev oprettet private brand- og redningskorps som Zonen og Falck med dette udstyr. Disse korps kunne langt bedre bekæmpe ildebrande. De supplerede og afløste i praksis sognekommunernes heste- og håndkraftbetjente brandvæsen, men i Alsønderup og Hørløse Kommuner opretholdtes dette dog til op i nærheden af disse kommuners nedlæggelse i 1970.

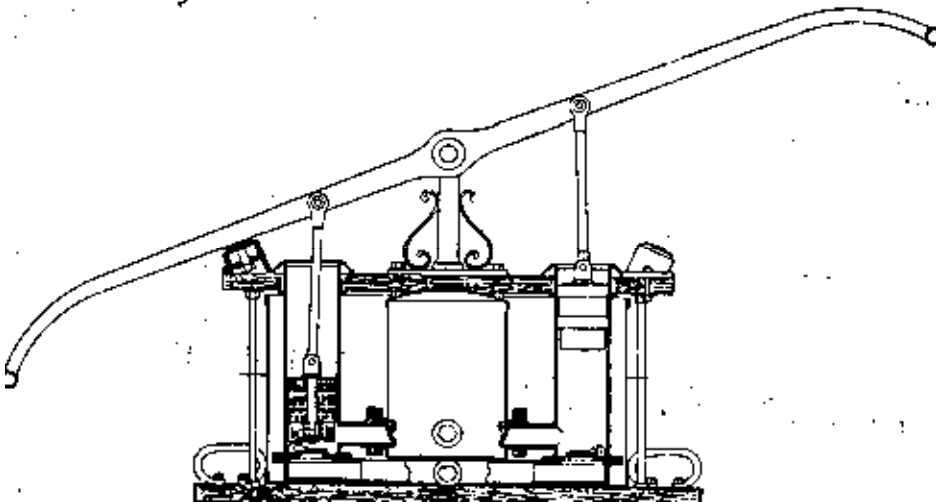
Og det er så brandvæsen, brandbekæmpelse, brande og følgerne af brande i tiden til op imod 1970, som vi her vil give nogle kalejdoskopiske skildringer af.

BRANDSKLUKNINGSREDSKABER

Brandpolitikloven fra 1861 gav anledning til, at de fleste landkommuner i årene op imod år 1900 anskaffede det materiel til brandslukning og brandbeskyttelse, som på den tid var brugt i sognekommuner.

Vi er i tiden ved industrialismens gennembrud, men dampmaskinen er endnu eneste maskinelle drivmiddel. Den var tung, dyr og langsom eller umulig at transportere undtagen på skinner, så på landet råder man som mobil energi endnu alene over menneskers håndkraft og hestekræfter.

Men man kunne få fabriksfremstillede sprøjter til at betjene med håndkraft. De skulle ved brand transporteres fra kommunens sprøjtehus til brandstedet på hestevogn, løftes ned, placeres tæt ved ilden og og under brugen fyldes op med vand hele tiden, båret eller kørt til i spande, junger eller tønder fra nærmeste branddam eller anden vandkilde.

Håndkraftsprøjte til transport på hestevogn, skematisk, med vandbeholder i midten (som vandhentere under brugen skal fylde med vand hele tiden ved håndkraft), med en pumpe i hver side og pumpehåndtag til betjening af to mand i hver side, (Salmonsens leksikon, 1915, bind 3)

Alsønderup og Tjæreby Kommuner anskaffede sig hver en håndkraftsprøjte.

Den skulle opbevares i et hus, og sprøjtehus opførtes. I Alsønderup ved gadekæret, i Gl. Harløse ved det nu forsvundne gadekær. Hillerød Kommune lod sprøjtehusene nedrive efter at Harløse og Alsønderup Kommuner i 1970 blev indlemmet i Hillerød Kommune.

I Harløse hørte der et hestekøretøj til sprøjten, så ved brand havde en gårdmand til opgave at stille med heste ved sprøjtehuset og spænde for vognen der.

I Alsønderup var der ingen vogn til sprøjten. Her skulle den nærmeste gårdmand på Brudegård i tilfælde af brandalarm stille med et forspændt hestekøretøj, som sprøjten blev løftet op på.

Gadekærene var udlagt som branddamme, og kommunen skulle vedligeholde dem med lerbund, så de kunne holde vand. Der var ingen brandhaner, for vandværkerne oprettedes først omkring og efter 1960. Man skulle kunne komme ud og at øse vandet direkte op af branddammene. Det var først, da Zoneredningskorpset og Falck oprettedes i Hillerød og Helsingør, at man så motordrevne pumper, som kunne pumpe vandet op.

Alsønderup med gadekæret og det senere nedrevne sprøjtehus. Husene i midten rummede dengang Alsønderup bageri og bagerforretning, og i huset til højre for var dengang Bøgebakke telefoncentral. (Luftfoto fra ca. 1950. Lokalhistorisk Arkiv for Alsønderup & Tjæreby Sogne).

Hvor blev de gamle sprøjter fra Harløse og Alsønderup Kommuner af ?

De blev heldigvis afleveret til Nordsjællandsk Folkemuseum og befinder sig begge på Sophienborg. Sprøjte og vogn fra Harløse Kommune (som oprindeligt hed Tjæreby Kommune) er blevet restaureret og passet.

Den var ude og køre i 1999 i anledning af 140-årsdagen for Frederiksborg Slots Brand.

Sprøjten fra Alsønderup Kommune, som ikke har haft tilhørende vogn, står i museets depot og venter på frivillige, der vil sætte den i stand.

"Tjæreby Sogns Sprøjte 1902" står der på vandbeholderen på sprøjten derfra. Her med vogn, fotograferet i 1999 af Flemming Beyer, Nordsjællandsk Folkemuseum.

Det gør et stort indtryk at komme ud for en brand. Det ser man hos alle, som har nedskrevet erindringer. Lad os høre fra et øjevidne til en brand, om hvordan Tjæreby Sogns håndkraftsprøjte virkede.

DA ULLERØD MØLLES BAGERI BRÆNDTE I 1927.

Oluf Jensen, Moseholm i Ullerød, var født på Vanggården i Tjæreby Sogn i 1905. Omkring 1973 skrev han en række erindringer, heri om en brand, da han var 22 år gammel:

"Ullerød Møllens bageri brændte en tidlig morgen i november 1927. Jeg skyndte mig og fyldte nogle mælkejunger med vand. Vi havde ellers en brandtønde, det var lovbealet, der kunne være 200 liter i den, men den var ikke til at få læsset på hestevognen, når den var fyldt med vand. Derimod var mælkejungerne nemme at læsse op på vognen.

Jeg var den første, der kom med vand, men det forslog jo ikke meget. Efterhånden kom der flere hestekøretøjer. Vi kørte ned til Gammel Ullerød. Der hentede vi vand i Pøllåen. Der var så folk til at trække vand op i spande og fylde tønderne. Så kørte vi til brandtomten med vandet. Det blev hældt ned i et kar, hvorfra det skulle sprøjtes ud. I karret stod en pumpe, hvor der var to stænger, en til hver side af karret. Der kunne så stå 2 mand ved hver stang. Der kunne så blive lidt pres på vandet, men det var ingenting i sammenligning med det slukningsmateriale, man har nu.

Min far var brandfoged og jo den øverste på stedet. Han var over sognefogeden, der var ellers tre af dem i sognet. Der var en kvinde og en mand, som gik og luskede omkring inde i stuerne og køkkenet, om der var noget, de kunne rane. Far måtte stadig være på vagt efter dem. Han sagde til sidst til dem i en hvas tone, nu har I bare at skrubbe af sted, nu vil vi ikke se jer mere. Far gav også mig lov til at køre hjem, fordi jeg havde været der længst. Det var nu kun at efterslukke ilden, for det brandvæsen vi havde dengang, kunne ikke redde meget”.

Alle brande får nogle uventede følger, også denne.

Efter at mølleri blev frit erhverv i 1857 byggedes der møller over alt på landet og mange steder med tilknyttet bageri, så landmændene fik rugbrød for deres rug. Sådan var det også på Ullerød Mølle.

Men den byttehandel havde tabt sin betydning, da bageriet ved Ullerød Mølle brændte i 1927, så man genopførte ikke bageriet ved møllen. Den uventede følge af branden blev, at bageriet i stedet blev flyttet ind ved siden af Ullerød Brugs i nærheden af kundekredsen, der var kommet med villabebyggelserne i området.

Og der ligger Ullerød Bageri så den dag i dag.

EN ØJENVIDNESKILDRING TIL BRANDE I FREDERIKSBORG NYHUSE

Lærer Christen Olsen var en husmandssøn født i 1799 i Nejede. Som pensionist boede han i Frederiksborg Nyhuse i 1863 og så brande, som han skrev således om:

” Siden jeg (i 1862) flyttede fra Karlebo synes Ilden at forfølge mig. Et halvt Aar efter, at jeg var flyttet fra Skovlyst, brændte det Hus, hvori jeg havde boet før Flyttedagen, og de tre Familier, som boede der, kom næsten nøgne ud af Luerne Var jeg blevet boende der, er det rimeligt, at jeg havde mistet Alt. Ja, maaske bleven indebrændt.

I Nyhusene var der, medens jeg boede der, tree Gange Ildløs i et halvt Aar, og det i temmelig kort Afstand fra mig.

Første gang brændte syv Huse og omtrent en Snees Familier bleve huusvilde. Det var et rædsomt Flammehav at see, og Gnister og brændende Straae fløj masseviis om i Luften. Heldigvis bar vinden ind over Marken, saa at Ilden ikke kom til at udbrede sig videre til de omliggende straatægte Huse.

I korte Mellemrum brændte to Huse senere. Det første Hus havde man efter sigende forsøgt at stikke Ild på under den første Ildebrand, og det andet havde Ejeren ved Hjælp af våde lagener to Gange reddet fra at brænde; det maatte dog alligevel afsted.

Det er rædsomt saaledes og saa ofte at blive vækket ved Brandråb midt om Natten; thi man veed jo ikke om Huset brænder over Hovedet. Hertil kom, at Rygter fortalte, at der havde dannet sig et Selskab af Gavtyve, hvis Hensigt det var at afbrænde alle de straatægte Bygninger, og da jeg boede i en sådan, sov jeg siden efter aldrig nogen rolig Nat, og det var min faste Beslutning, snarest muligt at flytte hen i et Hus, der havde Tegltag.”

VÅDE LAGNER PÅ STRÅTAGET SOM BRANDVÆRN

Christen Olsen nævner her den almindelige måde, hvorpå man søgte at hindre flyvende gnister fra brande i at fænge på stråtag på omliggende bygninger - ved at brede våde lagener ud på tagene.

Den tids lagner var meget kraftige, vævet af hjemmespundet garn, og kunne optage meget mere vand end et nutidigt lagen.

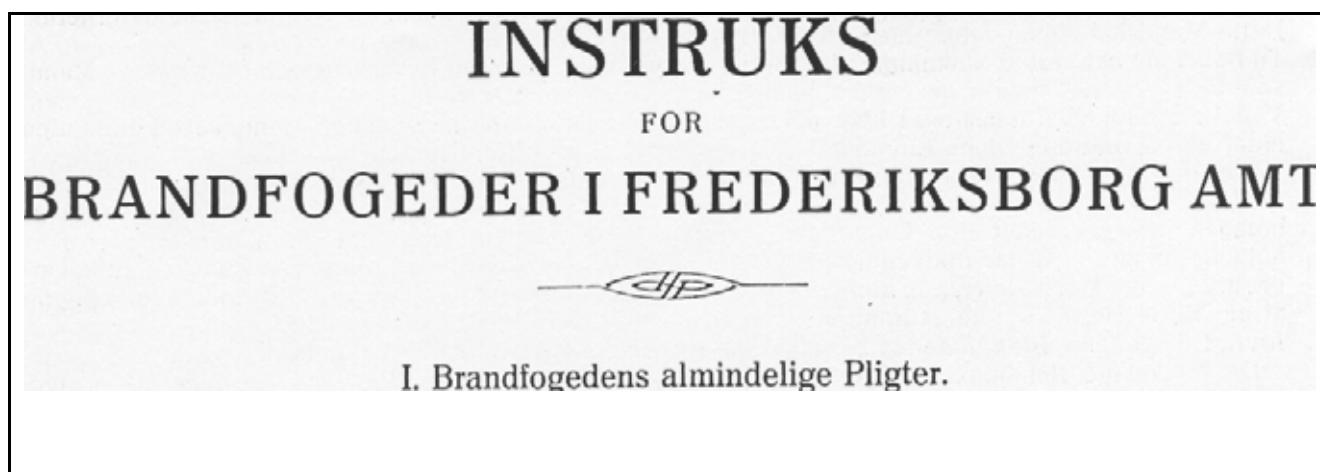
Brandfogeden, hans pligter og opgaver

Efter "Loven om Brandpolitiet på Landet" beskikkede amtmanden brandfogeder for tre år i hver brandkreds, der ofte var en sognekommune.

Hvervet var pligtigt og ulønnet – borgerligt ombud, sagde man, ligesom det var det for det fast udpegde brandmandskab – og ligesom man derudover fra alle huse og ejendomme var pligtige at stille med disponibelt mandskab, hvis man blev tilkaldt i tilfælde af brand.

Brandfogeden var stedets øverste myndighed ved ildebrand, og ikke kun over brandmandskabet, han kunne sætte enhver tilstedeværende i arbejde med slukningsarbejdet og den såkaldte efterslukning.

Efter loven skulle amtmanden udarbejde en

Denne instruks fylder fire tættrykte foliosider med 31 paragraffer fordelt på otte kapitler betegnet:

- I) Brandfogedens almindelige Pligter.
- II Brandsyn m.m..
- III) Tilsyn med offentlige Brandredskaber, Øvelser m.v.
- IV) Brandfogedens pligter ved Ildebrand.
- IV A) Naar Ilden er i Brandfogedens Kreds.
- IV B) Er Branden i en Nabokreds.
- IV C) Forskellige Tilfælde.
- V) Brandfogedprotokollen og Brandsynsprotokollen.
- VI) Brandfogedens Ansvar.

Den daværende amtmand afslutter således:

Frederiksborg Amt, den 1. Februar 1933

W. Oxholm.

Det var så den instruks som gjaldt i amtet her for brandfogeder på landet fra 1933, men det er sandsynligt at indholdet går meget længere tilbage.

I Alsønderup Kommune har de skiftende brandfogeder så ledet forsøgene på at standse og slukke ildebrande gennem årene. Vi vil her fortælle om nogle af disse brande.

I 1800-årene boede der adskillige sære eksistenser i Alsønderup by. De boede til leje i husene fra de udflyttede gårde og var ludfattige og ofte drikfældige. Om en brand hos nogle af dem, skrev Hans Nielsen Pedersen, født 1878, på sine gamle dage følgende af måske tvivlsom sandhedsværdi:

"Da Inger Vævers hus brændte".

"Jeg var tre år, dengang det skete, men husker det ganske tydeligt. Konen stod i køkkenet og stegte sild. Katten sprang op og tog en sild og sprang med denne ind under sengen. Inger bag efter med et tændt tællelys i hånden og lyste ind under sengen. Derved gik der ild i sengehalmen og huset nedbrændte. Til trods for at sengen brændte, hvor Niels Madame (Inger Vævers mand) lå, ville han ikke ud af huset, men et par mand tog ham og bar ham ud. Han sagde: " Hvorfor kan jeg ikke få lov til at dø i min fattige rede?"

Da Alsønderup Brugsforening brændte.

I 1908 opstod der brand i Alsønderup Brugsforening. Bygningen bestod af en længe med stråtag fra Hestehavegård, som var blevet stående, da man flyttede gården ud på dens nuværende plads. Brugsens butik lå så i en nyere tværbygning med skifertag parallelt med vejen.

*Alsønderup
Brugsforening før branden i 1908. I forgrunden gadekæret. (Ældst kendte foto af Brugsen : Lokalthistorisk Arkiv for Alsønderup & Tjæreby sogne)*

Langt op i tiden gik sære frasagn om, at folk under branden stjal af varerne, ikke mindst fra dunke eller tønder med brændevin, hvilket skulle have grebet forstyrrende ind i brandmandskabets indsats. Men det er nok kun rygter. I brugsens bestyrelsesprotokol skrev formanden, sognefoged Fr. Nielsen, i hvert fald intet herom, da man *"holdt ekstra Bestyrelsesmøde den 8de August 1908 i Anledning af den Ildsvaade, der var overgået Brugsforeningens Bygninger"*.

Brandens følger

Man havde hidkaldt bestyrelsen for Alsønderup Forsamlingshus, med hvem man aftalte midlertidig leje af forsamlingshuset til bolig for brugsuddeleren

med familie og til udsalg af foreningens varer indtil 16. oktober 1908 mod en betaling af 100 kr.

Så refererer protokollen yderligere en række ekstra bestyrelsesmøder om rydning af brandtomten og nyt byggeri og aftaler med murer og tømrer. På et bestyrelsesmøde den 29. november 1908 blev den ny bygning modtaget og betalt, så håndværkerne ikke havde mere til gode.

Var der noget om historien om snapsen under branden, førte det i hvert fald ikke til, at man holdt ikke op med at sælge spiritus til Brugsens medlemmer, for i bestyrelsesprotokollen den 7. marts 1909 refererer formanden Fr. Nielsen kort dagsordenens punkt 1 således: " 1. *Skrivelse fra Danmarks Afholdsforeninger om at ophøre med at uddele Spiritus, hvilket henlagdes.*"

Alsønderup Brugsforening

som den efter branden blev genopført i 1908 på samme sted. (Foto: Lokalthistorisk Arkiv for Alsønderup & Tjæreby Sogne).

Da Bauneholm i Bendstrup Brændte – set i barnehøjde.

Inge Meyer (1905-1990) var barnebarn af lærer Hjorth på Bendstrup Skole og var som lille pige på ferie der. Hun skrev: *Engang jeg var på besøg, blev det om natten et forfærdeligt tordenvejr. Bedstemor var altid meget bange og vi måtte stå op og få tøj på, for da bedsteforældrene lige var blevet gift og flyttet ned i Tulstrup Skole, slog lynet ned i skolen, og det meste af deres pæne indbo blev luernes bytte, derfor bedsremors angst. Nu slog lynet ned i stuehuset på Bauneholm (nabogården til Bendstrup Skole) kl 6.15 om morgenen. Om formiddagen gik bedstemor og jeg hen og så på det. Der var stadig små ildtunger, som efterhånden blev slukket. En af de ting, der gjorde mest indtryk på mig lille pige var synet af pigernes dukkevogne, der var ødelagt af ild og vand, og de ulykkelige børn, der grædende stod og så på ødelæggelsen. Senere flyttede familien ind i stuehuset til Niels Villumsens nedrevne gård. (Kildeholm i Bendstrup, som Peter Petersen, ejer af Bauneholm, havde købt og nedlagt, så jorden blev lagt til Bauneholms).*

Det store stuehus, som gårdejer Peter Petersen, Bauneholm i Bendstrup, opførte efter branden, demonstrerer de gode økonomiske tider for mange gårdmænd omkring 1910. (Foto: Lokalthistorisk Arkiv for Alsønderup & Tjæreby Sogne).

Brandfogedhvervet i Alsønderup Kommune fra 1946

På næste side ses amtmandens beskikkelse fra 1949 af gårdejer Laurits Larsen, Møllehøjvej 7, Alsønderup. Laurits Larsen fik udleveret den fortrykte "Brandfoged-Protokol" i folioformat. Den var påbegyndt i 1946 og den skulle han så føre. Hvert år skulle den forevises politimesteren i Hillerød, hvor den er påtegnet hvert år fra 1946 til 1955 af politimesteren med bemærkningen "Forevist" og så en dato hver gang.

Protokollens rubrik om hvad brandkredsen omfatter, angiver, at 1. brandkreds omfatter Alsønderup.

Under " Fortegnelsen over Brandkredsens Brandredskaber og deres Opbevaringssteder" har brandfogeden skrevet: *"Brandsprøjte, 1 Håndsprøjte, 2 Vandspande findes i Alsønderup Sprøjtehus"*. Videre står der under rubrikken om ejendomme, der er pålagt at anskaffe og vedligeholde særlige brandslukningsredskaber: *" Alsønderup Forsamlingshus. 1 Haandsprøjte"*.

Under rubrikken " Fortegnelse over Brandkredsens Vandforsyningssteder" står: *" i 1.ste Brandkreds. Branddam i Alsønderup By."*

Altså bestod Alsønderups ret så beskedne brandvæsen af en handkraftsprøjte, 2 enmandsbetjente håndsprøjter, 2 spande, samt af Alsønderup Gadekær som branddam. Hvad ellers blev brugt ved brand, tilhørte brandmandskabet, ejeren, hvor det brændte, og de tililende naboer.

AMTMANDEN

over

FREDERIKSBORG AMT

Gør vitterligt: at jeg i Overensstemmelse med Lov af 31. Marts 1926 om Brandpolitiet paa Landet m. v. herved antager og beskikker Gaardejer

..... LAURITS PEDER LAUSEN
Køllehøj, Alsønderup,

til Brandfoged for Alsønderup Kommunes 1. Brandkreds

....., og har bemeldte Brandfoged i denne sin Bestilling at holde sig de om Brandvæsenet paa Landet udkomne eller herefter udkommende Love og Anordninger, den for Kommunen stadfæstede Brandvedtægt, samt den for ham gældende Instruks efterrettelig, ligesom og i enhver Henseende at udføre sine foresattes Befalinger, alt saaledes som han derfor agter at staa til Ansvar, hvorhos han i Medfør af ovennævnte Lov er pligtig til at vedblive at forestaa Bestillingen i 3 Aar i det mindste.

Frederiksborg Amt, den 1. Oktober 1949.

Brandfogeden skal være i Besiddelse af Skilt, Instruks og et Eksempel af Brandpolitloven.

Hvem og hvor mange var udpegede til at stille ved brand ?

Brandfogedprotokollen angiver dette under den fortrykte tekst: " Fortegnelse over Brandvæsenets Mandskab og dets Fordeling".

Det er for det første en brandfogedsassistent. Som hjælpemandskab – brandmænd ved håndkraftpumpen – er udpeget 14 mand – alle mindre landbrugere endnu kaldet afbyggere. Fire mand ad gangen skulle betjene pumpehåndtagene, og der skulle fyldes vand i pumpen hele tiden.

Som "sprøjtekører" er anført ejeren af Brudegård i Alsønderup, hvorfra hestekøretøjet til at transportere håndkraftsprøjten altså skulle komme. En mand er udpeget til at betjene håndsprøjten, hvor kun en kan pumpe.

Videre er en udpeget som "Budbringer", mandskabet hidkaldtes pr. telefon, men ikke alle havde telefon. Der kimeredes også med kirkeklokken ved brand.

To mand er udpeget til "Ordensafdelingen" og to mand til "Bevogtningsafdelingen". Der skulle dels sørges for ro og orden på brandstedet, nysgerrige tilskuere skulle holdes på afstand, og dels passes på tyverier efter branden.

Endelig var der til " Vandtilførsel" udpeget 10 gårdejere, som formodentlig skulle stille med hestekøretøj og mandskab til at køre vand fra, hvor det var nærmest at hente det, og til brandstedet til at holde håndkraftsprøjten fyldt.

Det ser ud til, at op imod 30 mand i begyndelsen var pålagt disse borgelige ombud. Senere blev antallet reduceret noget.

Eftersyn af Alsønderup Gadekær som branddam

Brandfogeden skulle foretage disse eftersyn to gange hvert år, 1. maj og 1. november og skrive i protokollens rubrik "Beretning om Vandforsyningstedets Tilstand". For perioden 1946 til 1957 står der "*Vandstanden god*".

Rapporter over afholdte Mønstringer, Øvelser og Udrykninger

Under den rubrik i protokollen ses, at der var brandøvelser hvert år fra 1946 til 1959 undtagen i 1954, 1956 og 1958. Mangler ved brandredskaber og manglende fremmøde skulle noteres. En enkelt fra brandmandskabet noteredes for udeblivelse for det meste, ellers mødte alle. Der er ikke noteret mangler ved håndkraftsprøjten og håndsprøjten, som jævnligt blev afprøvet.

Det var sognerådsformanden, som meddelte brandfogeden, hvornår han skulle afholde brandøvelse og indkalde sit mandskab, således som sognerådsformand Johannes Pedersen herunder skriver i 1952.

Sprøjteøvelse afholdes mandag d. 22 ds. kl. 18,30 ved Brand-
lammen i Nejede.

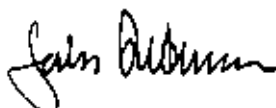
1 kreds, Alsønderup, følgende brandmandskab tilsiges:

Brandfoged. grd Laurits Larsen, Møllehøj
Assistent. afbg Jens Hansen, Alsønderup
Brandmænd: - Verner Nielsen, Møllehøj
 grd Harley Larsen, do
 afbg Otto Andersen, Alsønderup
 - Alfred Pedersen, do
 - Eans Larsen, do
 - Tage Svendsen, do
Orden. barber Robert Larsen, do
 afbg Karl Hansen, do
Håndkraftsprøjte.
 smedem. Sejer Jørgensen, Alsønderup
 malerm. Jens P. Jensen, do
 bagert. Aage Sørensen, do

Brandfogeden tilsiger det øvrige brandmandskab.

Alsønderup sogneraad d. 18 september 1952

P. S. V.

Af indkaldelsen ses, at der var en branddam i Nejede, men den er ikke noteret som branddam i brandfogedprotokollen for 1. branddistrikt. Den ligger i Egebjerggårds have tæt ud til Nejedevejen.

Udtrykninger til ildebrande

Brandfogedprotokollen refererer fem udtrykninger til brande i perioden fra 1946 til 1961, men vi er så langt oppe i tiden, at Zonereningskorpset fra Helsingør kommer først med brandbiler og motorpumper, som er langt mere effektive end den hestvogns-transporterede håndkraftsprøjte.

Brandmandskabet var gået i seng og kunne ikke høre telefonerne, da de alarmeredes.

Brandfogedprotokollen beretter følgende:

"Torsdag den 23-10-1952 nedbrændte Udlængerne til Afbygger Erik Madsens ejendom i Alsønderup. Da Alarmeringen fandt sted Kl. ca. 21.45, og Folk paa det Tidspunkt almindeligvis er gået i Seng, og derfor ikke kan høre Telefonen, mødte paa Brandstedet kun Brandfogeden samt Afbygger Jens Hansen og Otto Andersen, Alsønderup. Zonens sprøjter fra Hillerød og Helsingør var mødt og Slangemateriellet blev hurtigt udlagt, og der blev udført et godt Redningsarbejde."

Protokollens beretning om Ærtelandsgårdens brand,

"Onsdag den 19-1-1955 blev der slået Brandalarm Kl. 18.10, at Ærtelandsgaarden i Alsønderup brændte. Brandmandskabet blev alarmeret, og de mødte alle, og flere af dem endda saa tidligt, at de var med til at hjælpe med at lægge Slinger ud. Zonen fra Helsingør mødte og satte sit første Arbejde ind paa at redde Stuehuset, der hurtigt blev dækket med Skum og takket være stille Vejr lykkedes det at begrænse Ilden til Udlængerne, der alle nedbrændte, endvidere mødte CF-Sektionen fra Karsmose, der baade hjalp til med Slukningen og Oprydning og Efterslukning især i Avner og Halm."

Gundhøjgårds brand

Sidste notat i brandfogedprotokollen for Alsønderup lyder: *"Fredag den 1. September 1961 nedbrændte Udlængerne til Gdr. Hartvig Troelsens Gaard i Alsønderup. Sprøjte og Brandmandskab blev alarmeret Kl. 21.45, alle mødte og deltog i Slukningsarbejdet. Alle Husdyr blev reddet. Udlængerne, Maskiner samt den del af Høsten, der var kommet i Hus blev Ildens Bytte. Brandaarsag: Kortslutning."*

Det gamle og hånddrevne brandvæsens langsomme ophør

Der blev ikke skrevet mere i brandfogedprotokollen, selv om man tilsyneladende fortsat mønstrede mandskab og sprøjte til øvelse. På næste side bringer vi det sidste og yngste dokument, som ligger i brandfogedprotokollen – en indkaldelse til brandøvelse i 1963 fra sognerådsformand Aagaard Larsen til brandfoged Laurits Larsen, men der blev ikke noteret noget i protokollen om øvelsens afholdelse.

Alsønderup kommune
pr. Hillerød

1004/1992

A 3 64

L1

Hr.gdr.brandfoged Laurits Larsen

Møllehøj, Alsønderup pr Hillerød.

onsdag

Det meddeles at der afholdes brandøvelse den 25-9-63 kl.18,30
ved Gadekøret i Alsønderup.

Du bedes tilsige samtlige valgte i brandkorpset i din kreds.

Liste over de valgte er tidligere fremsendt.

Alsønderup sogneråd d.5-9-63.

P. s. v.

P. S. V.

En fortegnelse over kildematerialerne til denne fremstilling fås udleveret ved henvendelse til arkivlederen.

Vi har mere at berette om brande og deres følger her på egnen, f.eks. om brandkatastrofen i 1776, da seks gårde i Nejde brændte, og om de vanskelige konsekvenser dette fik mange år fremover for beboerne der. Vi har også flere øjenvidneskildringer af ildebrande før i tiden. Men det må alt sammen vente til en anden gang.

Apropos brande, så pas på brændende julelys og tørt gran

Vi minder om det vedlagte indbetalingskort til kontingent for 2004. Vi beder om, at der betales snarest belejligt og helst i januar måned. Man kan også betale kontant direkte til kasserer Lissi Calsen. Hun træffes i arkivet hver mandag aften og til "Brug Skolen" hver tirsdag aften, og som regel i Kulsvierklubben hver anden torsdag. Men tag indbetalingskortet med.

Som man tilønskede hinanden i Nordsjælland i gamle dage til jul ønsker vi fra foreningens bestyrelse og medarbejdere alle medlemmer og læsere

Glædelig jul, Helsen, Sundhed og alt hvad som kært er !

HVORFOR BÅDE EN FORENING OG ET ARKIV ?

Kort fortalt for at sikre, at arkivets arkivalier og museumsgenstande ikke kan blive privat ejendom ved salg, overdragelse, konkurs eller lignende.

For uanset hvad der sker, forbliver arkivets arkivalier og museumsgenstande almenhedens ejendom, og de kan kun overdrages til et andet arkiv eller et museum, hvis en lokal videreførelse engang ikke kunne fortsætte.

Der går således til: Foreningen ejer ikke arkivet. Dette er en selvejende institution. Foreningen skaffer midlerne til arkivets drift og stiller bestyrelsen for arkivet, men foreningen hæfter kun økonomisk med sine egne midler, ikke med arkivalier og museumsgenstande, som tilhører arkivet som selvejende institution. En konkurs-situation eller lignende, som i Frederiksværk, kunne således aldrig medføre bortsalg af de arkivalier og genstande, som er skænket til arkivet. Foreningen ejer dem nemlig ikke og hæfter kun med sine egne midler.

